



REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kulturo, znanost, šolstvo in šport

6

Številka: 001-08/13-2 EPA 1208-VI
Ljubljana, 21. 6. 2013

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na podlagi 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09 in 101/10) sprejela

M n e n j e

**k Predlogu resolucije o nacionalnem programu za
jezikovno politiko 2014-2018 (ReNPJP14–18)**

Komisija Državnega sveta za kulturo, znanost, šolstvo in šport je na 5. seji 19. 6. 2013 obravnavala Predlog resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018, ki ga je v obravnavo v Državni zbor predložila Vlada Republike Slovenije.

Predstavnik predlagatelja je predstavil okvir nacionalnega jezikovnega programa, ki, upoštevajoč zgodovinsko tradicijo in ohranjanje jezikovne identitete, sledi sodobni slovenski jezikovni stvarnosti skladno z možnostmi in zahtevami večjezične družbe. Resolucija posebno skrb namenja ohranjanju in razvijanju obsega, vitalnosti in dinamičnosti slovenskega jezika na različnih strokovnih področjih. Predlagani nacionalni jezikovni program temelji na temeljni človekovi pravici posameznikov do rabe svojega jezika in povezovanja v jezikovne skupnosti. Slovenska jezikovna politika pa mora omogočiti in spodbujati, da slovenski jezik kot materinščina pri slovenskih govornicah ostaja in se razvija kot prevladujoča izbira. Sistematično razvijanje jezikovnih veščin, spretnosti in sodobnih komunikacijskih tehnoloških poti spodbuja krepitev njene polne funkcionalnosti in vzgaja samozavestne ter motivirane govorce slovenskega jezika, ki je tudi eden od uradnih jezikov v Evropski uniji. S tem Republika Slovenije zagotavlja prevladujočo vlogo slovenskega jezika v uradnem in javnem življenju znotraj države.

Resolucija izraža tudi skrb za vzpostavitev razumevajočega okolja pri uresničevanju jezikovnih pravic govorcev s posebnimi potrebami s posebnostmi izražanja in komuniciranja na vseh področjih javnega življenja.

Nacionalna jezikovna politika opredeljuje ustavno skrb Slovenije tako za Slovence izven meja Republike Slovenije kot tudi za jezikovne pravice govorcev, ki jim slovenščina ni materni jezik. Osrednji cilj nacionalne jezikovne politike je oblikovanje skupnosti govorcev z razvitim sporazumevanjem v slovenskem jeziku, znanjem tujih

jezikov in pripravljenostjo sprejeti jezikovne ter kulturne različnosti. Hkratno spodbujanje učenja slovenščine in tujih jezikov na vseh ravneh in pri različnih skupinah govorcev omogoča boljše komunikacijske pogoje za uspešen družbeni in gospodarski razvoj Slovenije kot posebnega kulturnega in poslovnega okolja.

Predstavniki predlagateljev in oblikovalci besedila nacionalne jezikovne politike so pojasnili, da je bila pri nastajanju dokumenta izražena velika pozornost različnim vidikom uporabe in posebnosti jezika na različnih ravneh. Predlog končnega besedila naj bi bil zaradi občutljivosti jezikovnopolitične vizije splošno sprejemljiv kompromis različnih videnj vloge, uporabnosti in tehnološke opremljenosti slovenskega jezika v razmerju do potreb večjezičnega evropskega okolja. Oblikovalci besedila so pri tem izpostavili predvsem problematiko jezika gluhih in drugih skupin s posebnimi potrebami ter rabo slovenščine v visokem šolstvu. Kritiki prvotnega osnutka pa so zlasti izpostavljali premajhno pozornost statusa slovenščine kot uradnega in materne jezika oziroma s stališča samoumevne jezikovne hierarhije.

Komisija resolucijo podpira in ocenjuje, da besedilo resolucije ustrezno opredeljuje odgovornost države do uresničevanja in nadgrajevanja jezikovne politike. Ob tem izpostavlja vprašanje, ali bodo predvideni ukrepi za uresničevanje programskih ciljev zagotovili razvoj slovenskega jezika, še posebej tudi kot strokovnega oziroma znanstvenega jezika, in ali bodo omogočili ohranitev in krepitev slovenskega jezika kot osrednjega medija za sporazumevanje na vseh ravneh jezikovnega izražanja oziroma opismenjevanja. Ob tem člani komisije izražajo zaskrbljenost nad odnosom države do vsakdanje rabe jezika v praksi, kot na primer v državnih ustanovah oziroma v vseh javnih institucijah, in v državnih aktih. Komisija poudarja, da je treba v predvidenih akcijskih načrtih za uresničitev programskih ciljev določiti smernice in navodila, ki bodo javne uslužbenke motivirala in usposobila v izvajanje jezikovnopolitičnih ciljev.

* * *

Komisija je na podlagi razprave oblikovala naslednje spremembe besedila predloga resolucije in matičnemu Odboru za kulturo predlaga, da jih povzame kot svoje amandmaje:

- Poglavje 2.1.2 Splošni cilji in ukrepi:

K 2. cilju se doda ukrep, ki se glasi:

"- usposobiti govorce in učeče se za učinkovito sporazumevanje v slovenskem jeziku, temelječem na ustreznem znanju in pozitivnem odnosu do jezika."

Obrazložitev: prioriteta za kompetentno jezikovno znanje je, da se govorci najprej spoznajo z sociolingvističnim značajem jezika ter se usposobijo za izražanje in sporazumevanje v jeziku. Šele potem to znanje lahko nadgrajujejo z različnimi jezikovnimi piročniki in tehnologijami.

K 5. cilju se doda ukrep, ki se glasi:

"- sistematično spremljanje bralne in funkcionalne pismenosti ter spodbujanje raziskav o slabostih, prednostih in izzivih jezikovne politike in izobraževanja s poudarkom na pismenosti".

Obrazložitev: stopnja pismenosti pomembno vpliva na razvoj družbe in posledično vpliva na strategije na področju javnega zdravja, zaposlovanja, digitalizacije sporazumevanja in elektronskega upravljanja, vključenosti civilne družbe in socialne vključenosti. V sklepih Sveta EU iz leta 2012 je navedeno, da je pismenost ključna življenjska veščina, ki posameznim državljanom zagotavlja, da razvijejo sposobnosti razmišljanja, ustnega izražanja, kritičnega mišljenja in empatije, prispeva k njihovemu osebnemu razvoju, samozavesti, jim daje občutek identitete in zagotavlja možnost polne udeležbe v na znanju temelječi družbi in gospodarstvu.

- Poglavje 2.1.3.1. V Republiki Sloveniji

Besedilo 3. alinee na str. 14 se spremeni tako, da se glasi: *"Pouk slovenščine kot prvega jezika ne more v celoti prevzeti odgovornosti za razvijanje sporazumevalne zmožnosti, saj je to naloga vseh izobraževalnih področij oziroma predmetov. Zato je treba usposobiti vse učitelje za rabo ustreznega pedagoškega govora in sistemsko predvideti najrazličnejše možnosti medpredmetnega povezovanja."*

K ukrepom pri 1. cilju se doda naslednja alineja:

"- usposobiti ravnatelje in učitelje za ustrezen pedagoški govor v slovenskem jeziku"

Obrazložitev: pisna in govorna usposobljenost vseh učiteljev in ravnateljev za poučevanje v slovenščini kot maternem jeziku je ključna pri razvijanju sposobnosti sporazumevanja na vseh stopnjah izobraževanja in pridobivanju temeljnega jezikovnega znanja za jezikovno nadgrajevanje na višji strokovni in znanstveni ravni.

- Poglavje 2.1.7 Govorci s posebnimi potrebami

K 2. cilju se doda naslednji ukrep:

" – posodobitev slovenskega brajevega točkopisa;"

Obrazložitev: vsak jezik se razvija in spreminja, ker se spreminjajo tudi potrebe njihovega uporabnika. Ustanovljena je strokovna komisija z nalogo, da posodobi slovensko 6-točkovno brajico iz leta 1974 in jo uskladi slovensko 8-točkovno brajico.

K 4. cilju se doda naslednji ukrep:

"- razvoj informacijske komunikacijske tehnologije s sodobnimi rešitvami in aplikacijami v slovenskem jeziku, prilagojene osebam s posebnimi potrebami".

Obrazložitev: predvideni ukrepi za omogočanje alternativnih poti sporazumevanja morajo slediti razvoju informacijsko komunikacijskih tehnologij in ustreznim aplikacijam v slovenskem jeziku. Poleg razvoja je treba omogočiti njihovo lokalizacijo in vgradnjo v sodobne naprave in programsko opremo.

- Poglavje 2.1.8 Jezikovna ureditev visokega šolstva in znanosti

2. cilj: besedilo 3. ukrepa se spremeni tako, da se glasi:

"- na ravni doktorskega študija se univerzama prepusti avtonomna jezikovna politika ob upoštevanju ustavnih in zakonskih omejitev ter splošnega načela, da naj slovenski profesorji slovenskim študentom ne predavajo v tujem jeziku.

Obrazložitev: tovrstno početje (ko Slovenec predava Slovencu v tujem jeziku) ni problematično samo zaradi zanemarjanja strokovno-znanstvene jezikovne zvrsti in s tem krnitve funkcijske celovitosti slovenščine, pač pa tudi zato, ker vodi v nižanje kakovosti univerzitetnega poučevanja, v povečevanje reproduktivnosti in spodbujanje konvergentnega mišljenja. Na nek način se z uvajanjem tujega jezika kot jezika slovenske znanosti vračamo v čas Avstro-Ogrske, ko je bil učni jezik slovenskih študentov izključno nemščina, s tem razlogom pa so šolske oblasti tudi zavirale uvajanje slovenščine kot učnega jezika v srednje šole.

Komisija še opozarja na razmerje med poučevanjem v slovenskem in tujem zlasti angleškem jeziku na univerzah oziroma visokošolskih zavodih, saj se nekateri študijski moduli izvajajo npr. v angleškem jeziku. Izraža zaskrbljenost o možnostih razvoja slovenskega strokovnega oziroma znanstvenega jezika, saj imajo npr. objave znanstvenih tekstov v tujih revijah, ki so eden izmed habilitacijskih pogojev, prednost pri pred objavami v slovenskem znanstvenem tisku. Zato morajo univerze in ostali visokošolski zavodi kljub vpetosti v mednarodno visokošolsko in poslovno večjezikovno okolje ohranjati in pomembno spodbujati prednostno vlogo slovenščine kot pedagoškega in znanstvenega jezika

* * *

Za poročevalca je določen predsednik komisije dr. Zoran Božič.

Damijana Zelnik, l.r.
sekretarka

Dr. Zoran Božič, l.r.
predsednik